

บันทึก

เรื่อง พระยาพิษณุแสนขอให้บันวันราชการติดต่อกัน

๑. ตามท้องเรื่องที่ยังคงคณะกรรมการกฤษฎีกานั้น ปรากฏว่าผู้ร้องได้รับราชการ ดังต่อไปนี้

ก) ในกระทรวงเกษตรธิการ พ.ศ. ๒๔๕๑ รับราชการเป็นล่ามและเสมียนในกรมราชโลหกิจ พ.ศ. ๒๔๖๐ (วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ เมื่ออยู่ในตำแหน่งเจ้ากรมราชโลหกิจ) ถูกออกจากราชการโดยไม่มีความผิด (ดังปรากฏตามหนังสือตอบของกระทรวงเกษตรธิการ ที่ ๙/๓๑๐ ลงวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้อ้างไว้ในหนังสือที่ ต.๑๑๗๘/๒๔๓๘๒ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๒) และเหตุที่ถูกออก “เนื่องจากปฏิบัติราชการไม่ต้องด้วยพระประสงค์ของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ซึ่งเป็นเสนาบดีอยู่ในเวลานั้นเท่านั้น” (บันทึกของกรมเลขาธิการฯ เสนอคณะรัฐมนตรี) และถูกออกจากราชการโดยไม่ได้รับบำเหน็จหรือบำนาญวันราชการ ๑๘ ปี ๑๑ เดือนครึ่ง

ข) ในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๔๗๒ (วันที่ ๑๖ สิงหาคม) รับราชการเป็นสมุหบัญชีใหญ่กรมตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๕ (วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ถูกปลดออกจากราชการเหตุสูงอายุ) วันราชการ ๓ ปี ๓ เดือน

๒. พระยาพิษณุแสนได้ร้องขอให้บันวันรับราชการทางกระทรวงเกษตรธิการติดต่อกับวันรับราชการทางกระทรวงมหาดไทย เพื่อคำนวณบำนาญ

๓. พึงสังเกตว่า ตามท้องเรื่องปรากฏว่าผู้ร้องได้ถูกปลดโดยคำสั่งของเสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ แต่ไม่ปรากฏว่าได้ถูกไล่ออกซึ่งเป็นกรณีที่จะต้องยกมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๑ (ซึ่งค่อนข้างคล้ายคลึงกับความประสงค์ของมาตรา ๕ (๒) แห่งพระราชบัญญัติบำนาญ ร.ศ. ๑๒๐) ขึ้นใช้บังคับ

๔. อนึ่ง เนื่องจากผู้ร้องได้ถูกปลด โดยคำสั่ง ของเสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการในเวลานั้น (กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์) และหาได้ลาออก โดยความสมัครใจไม่ ดังนั้นจึงยกมาตรา ๑๒ (ข) แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๑ ซึ่งห้ามมิให้บันวันราชการติดต่อกันขึ้นใช้บังคับแก่เรื่องของผู้ร้องไม่ได้^๑

๕. ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (พระยามโนฯ) อ้างว่าเมื่อพระยาพิษณุแสนถูกปลดครั้งแรกแล้ว ควรจะร้องขอกลับเข้ารับราชการในกระทรวงเกษตรธิการ หรือกล่าวโดยทั่วไป ตามที่กระทรวงการคลังอ้างว่า ถ้าข้าราชการที่ถูกปลดกลับเข้ารับราชการใน

^๑ และในพระราชบัญญัติบำนาญ ร.ศ. ๑๒๐ ก็ไม่มีบทบัญญัติห้ามมิให้บันวันราชการติดต่อกันเช่นนั้น ในเมื่อข้าราชการต้องถูกปลดโดยคำสั่งโดยไม่ได้บำเหน็จหรือบำนาญ และภายหลังได้กลับเข้ารับราชการอีก

กระทรวงอื่นแล้ว เจ้ากระทรวงใหม่จะต้องได้ขอย้ายเอามาจากกระทรวงเดิม (เพราะฉะนั้นในกรณีใดก็ตามจำเป็นต้องได้รับความยินยอมของเจ้ากระทรวงเดิม) นั้น ปัญหาเช่นนี้กรรมการเรื่องราวร้องทุกข์ได้วินิจฉัยไว้แล้ว เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ว่า ข้ออ้างนี้ “เป็นหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลังเอง แท้จริงมิได้มีบัญญัติไว้ในบทกฎหมายอย่างใด”

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยให้ความเห็นไว้แล้ว ซึ่งเห็นชอบด้วยกับคำวินิจฉัยนี้ทุกประการ และคงให้ความเห็นอยู่เช่นนั้น

๖. ข้อที่กระทรวงการคลังคัดค้านว่า “พระยาพิชณแสนได้ทอดทิ้งไว้เป็นเวลานาน” นั้น ไม่สู้จะมีน้ำหนัก เพราะเป็นการยากที่จะทราบได้ว่า “เรื่อง” นี้เป็นหน้าที่หรือสิทธิเรียกร้องของพระยาพิชณแสน อย่างไรก็ดี ข้อนี้ไม่เกี่ยวกับเรื่องเพราะว่ากระทรวงมหาดไทยได้ตอบว่า พระยาพิชณแสนได้ขอสมัครกลับเข้ารับราชการในสังกัดเดิมแล้วแต่ไม่สำเร็จ

๗. ข้อที่อ้างว่า “ได้มีพระบรมราชวินิจฉัยเด็ดขาดไปแล้ว” นั้น ดูเหมือนจะหมายความว่าถึงหลังจากที่ได้ถูกปลดครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๖๐ แล้ว ซึ่งจะเป็นเวลาใดในท้องเรื่องไม่ปรากฏชัด พระยาพิชณแสนได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ และปรากฏตามท้องเรื่องว่า ได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานี้ เพื่อขอรับพระราชทานบำนาญสำหรับวันที่ได้รับราชการมาแล้ว หาใช่ขอให้นับวันราชการติดต่อกัน ดังที่พิจารณาอยู่นี้ไม่

ครั้งที่สองใน พ.ศ. ๒๔๗๖ (วัน เดือน ปี ในท้องเรื่องไม่ปรากฏชัด) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ และได้ถูกยกเลิกเช่นเดียวกัน “เพราะว่าการขอบำนาญนี้ เป็นเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเด็ดขาดไปแล้ว” และเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ คณะรัฐมนตรี (สมัยพระยามโนฯ) ได้ประชุมปรึกษาลงมติว่า ที่พระยาพิชณแสนร้องมาดั่งนี้ก็ “เท่ากับ” ขอสิทธิรับพระราชทานบำนาญ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเด็ดขาดไปแล้ว เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่าปัญหาที่อ้างว่าเหมือนกันมาแต่ต้นนั้น ไม่ใช่ปัญหาเรื่องการนับวันราชการติดต่อกัน ดังที่คณะรัฐมนตรีได้ส่งมาให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาในเวลา^๒

๘. โดยเหตุนี้คณะกรรมการกฤษฎีกาจึงมีความเห็นว่าวันราชการของพระยาพิชณแสนทางกระทรวงเกษตรธิการ (๑๘ ปี ๑๑ เดือนครึ่ง และทางกระทรวงมหาดไทย (๓ ปี ๓ เดือน) ต้องนับติดต่อกัน

คำวินิจฉัยนี้ดำเนินตามคำวินิจฉัยที่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยให้ไว้ในเรื่อง ขุนสาธุกิจกรณีเมื่อเร็วๆ นี้

(ลงชื่อ) เดือน บุณาค

^๒ อย่างไรก็ดี ถ้าเรื่องบำเหน็จหรือบำนาญเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ และไม่ใช่สิทธิแล้ว ก็เป็นการมิชอบด้วยเหตุผลที่จะอ้างหลัก “res adjudicata” ซึ่งหมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่ได้พิจารณาและตัดสินแล้วเท่านั้น

เลขธิการ

คณะกรรมการกฤษฎีกา

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๘

(สำเนา)

คณะกรรมการกฤษฎีกา
กรมร่างกฎหมาย

ที่ ๕๒๙/๒๕๗๙

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๗๙

เรื่อง แจ่มติของที่ประชุมกรรมการครบคณะเกี่ยวกับเรื่องกระทรวงมหาดไทย
ขอต่ออายุวันราชการให้พระยาพิษณุแสน

ตามหนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ ฎ. ๘๘๙๘/๒๕๗๘ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๗๘ ความว่า ได้นำบันทึกของคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องกระทรวงมหาดไทยขอต่ออายุวันราชการให้พระยาพิษณุแสน ในตอนที่รับราชการทางกระทรวงเกษตรธิการกับทางกระทรวงมหาดไทยติดต่อกัน เสนอคณะรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๗๘ ลงมติว่า เรื่องนี้สงสัยว่าจะไม่ตรงกับเรื่องขุนสาธุกิจกรณีย์ ฉะนั้น ถ้าเรื่องนี้ยังไม่ได้นำเข้าปรึกษาในที่ประชุมใหญ่ ก็ให้นำเข้าปรึกษาในที่ประชุมใหญ่ โดยเชิญผู้แทนกระทรวงการคลังไปชี้แจงด้วยนั้น

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีการประชุมครบคณะพิจารณาเรื่องนี้ ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๗๘ ครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๗๙ อีกครั้งหนึ่ง และได้เชิญพระชาญบรรณกิจ ผู้แทนกระทรวงการคลังมาชี้แจงด้วยทั้ง ๒ ครั้ง

บัดนี้ การประชุมได้เสร็จแล้ว ผลมีดังนี้

กรรมการมีความเห็นแตกต่างกันเป็น ๒ ทาง คือ

(๑) ความเห็นของอนุกรรมการคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งมีว่า เงื่อนไขในการที่จะได้รับบำนาญและการคำนวณบำนาญของข้าราชการซึ่งได้รับราชการ ๒ ครั้ง กล่าวคือเวลารับราชการ ๒ ครั้งไม่ติดต่อกันนั้น ควรเป็นไปตามกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในเวลาซึ่งข้าราชการผู้นั้นออกจากราชการครั้งสุดท้าย เฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อข้าราชการผู้นั้นมิได้รับบำนาญในขณะที่ออกจากราชการคราวแรก (โดยที่ในการออกคราวแรก ข้าราชการผู้นั้นมิได้ลาออกโดยสมัครใจ หรือถูกไล่ออกเพราะมีความผิด) ทั้งนี้หมายความว่า เฉพาะเรื่องพระยาพิษณุแสน ควรนับระยะเวลารับราชการ ๒ ครั้ง ของพระยาพิษณุแสนตามเงื่อนไขซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๗๑ ซึ่งใช้บังคับอยู่ขณะที่พระยาพิษณุแสนออกจากราชการครั้งสุดท้าย

(๒) ความเห็นของหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ซึ่งมีว่า “การคำนวณวันราชการนั้น ไม่ควรจะคำนวณตามวันที่รับราชการจริง ควรคำนวณวันราชการซึ่งมีสิทธิจะได้รับบำเหน็จบำนาญ วันราชการของพระยาพิษณุแสนในตอนก่อนนั้นจะพึงนับนั้น คือวันราชการที่อยู่ในเกณฑ์คำนวณบำเหน็จบำนาญตามพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญ ร.ศ. ๑๒๐ ซึ่งใช้อยู่ในขณะนั้น หลักเกณฑ์นี้ได้มีวางไว้ในมาตรา ๑๓ ว่า ถ้าเป็นการออกจากราชการโดยทรงพระราชดำริ

เห็นสมควรให้ออกแล้ว จะพระราชทานบำเหน็จบำนาญก็ต่อเมื่อผู้ถูกออกนั้นมีความชอบมาในราชการ ปัญหาจึงไปอยู่ที่ว่า ในขณะที่รับราชการตอนแรกนั้น พระยาพิษณุแสนมีความชอบมาในราชการหรือไม่? ถ้ามีแล้วก็นับวันราชการติดต่อกันได้ ถ้าไม่มีก็นับให้ไม่ได้ สิทธิหรือประโยชน์ที่พระยาพิษณุแสนจะพึงมีหรือได้ไว้ในราชการตอนก่อนนั้น ย่อมอยู่ภายใต้เงื่อนไขของมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญ ร.ศ. ๑๒๐ ตามกระแสพระบรมราชโองการที่มีไว้ นั้น เป็นแต่เพียงแสดงว่า พระยาพิษณุแสนมิได้มีความผิดในการที่ได้ออกจากราชการครั้งแรกแต่มิได้แสดงว่าได้มีความชอบมาในราชการตามนัยแห่งมาตรา ๑๓ ที่กล่าวนี้ เพราะฉะนั้น ถ้าจะให้เงื่อนไขอันนี้เป็นผลสำเร็จแล้ว เจ้ากระทรวง คือ กระทรวงเกษตราธิการจะต้องรับรองเสียก่อนว่า พระยาพิษณุแสนได้มีความชอบมาในราชการแล้ว จึงจะนับวันในตอนต้นได้

เมื่อมีความเห็นแตกต่างกันเป็น ๒ ทางเช่นนี้ ประธานกรรมการจึงได้ให้กรรมการลงมติเป็นรายบุคคล ผู้ที่มีความเห็นตามความเห็นของอนุกรรมการของคณะกรรมการกฤษฎีกามี ๙ นาย ผู้ที่มีความเห็นตามความเห็นของ ม.จ. วรณไวทยาภรรรณ มี ๖ นาย เสียงข้างมากจึงให้นับระยะเวลารับราชการ ๒ คราวของพระยาพิษณุแสนติดต่อกันได้ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๑

(ลงชื่อ)

เลขาธิการ

หมายเหตุ ได้คืนเอกสารประกอบเรื่องพระยาพิษณุแสนมาด้วยแล้ว